

KO HONO FOKOTU'UTU'U 'O HA TU'UTU'UNI PAU KI HA KEISI TULI MEI HE NOFO TOTONGI

'Oku fiema'u ke hā 'a e kau nofo totongi ke nau 'alu("hā") 'i he fakamaau'angá 'i he 'enau keisi ki hono tuli fakala'. 'Okapau 'e 'ikai ke hā 'i he fakamāu'angá 'a e tokotaha totongi falé, 'e fakahoko leva 'e he fakamāu'angá 'a e tu'utu'uni pau'i he lí'aki hopó ki he tokotaha nofo totongi 'okapau ne muimui 'a e lenilootí ki he 'ū tu'utu'uni kotoa ki he tuli mei he nofo totongi. 'Okapau 'oku 'i ai ha tu'utu'uni pau 'i he lí'aki hopó ki he kau nofo totongi, 'oku lava pe ke 'omai 'e he lenilootí 'a e polisi ke tuli 'aki 'a e kau nofo totongi. Pea 'okapau ko e tu'utu'u ni paú na'e toki fakahū ia he 'aho 'ikai toe sí'isi'i he 'aho 'e fā pe 'oku te'eki ke fetongi 'e he polisi 'a e loká, 'oku 'i ai pe e faingāmalie ke kole ki he fakamaau'angá ke toe fokotu'u ha 'aho hopo fo'ou.

Ko e pēketi ko 'ení 'oku 'i ai 'a e ngaahi 'u foomu kotoa 'e fiema'u 'e he tokotaha nofo totongi ke kole ki he fakamaau'angá ke fokotu'u ha tu'utu'uni pau 'o ka lí'aki hopo. Ko e ngaahi foomú kotoa 'oku fiema'u ke fakapapau'i hono fakafonú. Kuo pau ke faile 'e he kau nofo totongi 'a e 'ū foomú ki he fakamaau'angá 'i he vave tahá. 'Okapau 'oku osi fokotu'u ha tu'utu'uni, ka 'oku te'eki fakahokko, 'oku ala 'iai pe ha taimi fe'unga ke fokotu'utu'u 'a e tu'utu'uni ki he tafa'akí pea mo fokotu'u ha 'aho fakakamaau'anga fo'ou.

'Oku 'ikai ko ha fale'i fakalao 'eni. Ko e fakamatala fakalukufua 'eni 'e malava ngāue 'aki 'e he tokotaha nofo totongi. 'Okapau 'oku ke fiema'u ha fale'i fakafakaikiiki fekau'aki mo ho'o keisi, feima'u ké ke fakatalanoa ki ha loea. 'E malava ke ngaue'aki 'e he tokotaha nofo totongi 'a e foomu fakalao te'eki fakafonu mo e 'utu'utu'uni ke faile ha fokotu'u ki hee fakamaau'angá, ka ko 'emau 'ofisi 'e 'ikai ke ne fakafongá'i koe kae 'oua 'oku 'i ai ha'amau alepau totonu mo koe.

Ko e hā 'a e me'a te u 'eke ki he fakamaau'angá ke fai?

'E malava ke fokotu'u atu 'a e tu'utu'uni 'a e fakamaau'angá ki he tokotaha nofo totongi koe'uhí ko e 'ikai ke hā 'i he fakamāu'angá pe telefoni ange 'i he 'ene fuofua hā aí. Pea 'okapau 'oku te'eki a'u 'a e polisi ke liliu e loká 'oku 'i ai pe ha taimi ke kole ki he fakamaau'angá ke fokotu'u 'i he tafa'akí 'a e tu'utu'uni ko iá ka e toe 'ai ha 'aho fakamaau'anga fo'ou. Ko hono fakahoko iá, 'oku fiema'u ke faile 'e he tokotaha nofototongi ha "fokotu'u ke fokotu'u 'i he tafa'akí 'a e tu'utu'uni." 'E toe lava pe ke ui 'eni ko e "fokotu'uke fakaatā mei he tu'utu'uni ni." 'A ia ko hono 'uhingá, 'oku kole 'e he tokotaha nofo totongi ki he fakamaau'angá ke 'oange kiate ia ha toe-faingamālie, koe'uhí 'oku 'i ai 'a e 'uhinga lelei 'a e tokotaha nofo totongi ki he 'ene lí'aki 'a e 'aho hopó. Ko e fokotu'u ke tuku ki he tafa'akí ke toe faka'aonga'i 'okapau 'e 'ikai ke fakafeau 'e he lenilootí 'a e ngaahi tu'utu'uni fakalao kotoa ki he me'a fakapepa ki hono tuli fakalao.

Ko e hā 'a e ngaahi fiema'u ki he tu'utu'uni ki he lí'aki hopó?

'Oku toki fakangofua pe ki he fakamaau'angá kfai e tu'utu'uni pau ki hee tokotaha nofo totongi 'okapau 'oku 'ikai ke ne hā 'e'i he 'ene fuofua hopópea na'e tonu 'a e me'a fakapepa ki hono tuli fakalao. 'Okapau 'oku 'ikai hā 'a e tokotaha nofo totongi 'i he fakamaau'angá ka 'oku'i ai 'a e lenilootí, ko e me'a fakapepá 'oku kei fiema'u pe ke tonu. Pea kuo pau ke fakamatala fakamo'oni 'a e lenilootí 'i ha fuakava 'oku fakahā'i 'i he malumalu 'o e tautea 'o ha loi 'i ha 'ilo'ilo paú 'o pehē, ko e

lelei taha 'o 'enau 'iló, 'oku kei nofo pē 'a e tokotaha nofo totongí 'i he 'apí.

Ko e hā ha 'uhinga lelei hono li'aki 'o e hopó?

Ko e ngaahi 'uhinga lelei 'i hono li'aki 'a e 'aho hopó 'oku kau ki ai 'a e mahamahaki, nofo fale mahaki, faingata'a fakaesino/fakae'atamai, 'ikai 'i ai ha me'a fefononga'aki, pe faingata'a fakatekinikale ke fetu'utaki ki he fakamaau'angá. Ko hono 'ikai ke mahino'i 'o e pepa e fakamaau'angá koe'uhí ko e 'ikai mahino e leá, faingata'a fakaesino/faka'atamai, pe ko e ngaahi faingata'a fakaesino kehe 'e ala lau ia ko e 'ū 'uhinga lelei.

'Oku 'ikai ha lao mamafa mo vave, ka ko e me'a pe ia 'a e fakamaau' ke faitu'utu'uni 'okapau ko e tokotaha nofo totongí 'oku 'i ai ha 'uhinga lelei na'e tōmui ai 'ikai lava ai ki he fakamaau'angá.

Ko e hā ha 'uhinga kehe ki hano fotu'utu'u 'o ha tu'utu'uni ki he tafa'akí?

'Okapau ko e pepa ki he tulí 'oku hala, 'e 'ikai ke ai ha tu'utu'uni tautea pau 'a e fakamaau'angá ki he tokotaha nofo totongí. 'Okapau 'oku ke tui 'oku 'i ai 'a e palopalema fakalao 'i he me'a fakapepa 'a e lenilootí ki he tulí, ko e 'uhinga ia 'e malava ai 'o tuku 'a e ha tautea 'i he tafa'akí. Pe, 'okapau 'oku 'ilo 'e he lenilooti na'e mavahe pe 'a e tokotaha nofo totongí 'i he 'aho 'o e hopó, 'e lava fakamatala 'e he tokotaha nofo totongí 'o kole ke fokotu'u ki tafa'aki 'a e tu'utu'uni paú. **'Oku tonu ke kei fakakau atu 'e he tokotaha nofo totongí 'a e ngaahi fakamatala ki he 'uhinga na'e 'ikai ke nau kau ai he 'uluaki hā 'i fale hopó.**

Ko e ha fiema'u ke kau 'i he me'a fakapepa ki he fakamaau'angá?

'Oku fiema'u e tokotaha nofo totongí ke fakafonu 'a e ngaahi pepa ngaue 'i he peketí 'oku kau ai 'a e ngaahi fakahinohino ko 'ení. 'Oku kau ai 'ení:

- **Fokotu'u ke tuku ki he tafa'akí:** fiema'u ke fakafonu hingoa 'o e kau nofo totongí, e hingoa lenilootí, keisi fika fiha, pea fakamo'oni he fokotu'ú
- **Tohi Fakahā'i e fakamo'oni:** fiema'u ke fakafonu hingoa 'o e kau nofo totongí, hingoa lenilootí, keisi fika fiha, keisi fika fiha, mo e fakamatala:
  - ko e ha na'a nau li'aki ai he 'aho fakakamaau
  - 'okapau 'oku 'i ai ha palopalema fakalao 'i he me'a fakapepa ki he tulí 'a e lenilootí, ko e hā e palopalemá
  - 'okapau kuo 'osi hiki 'a e tokotaha nofo totongí, kuo pau ke fakamatala 'e he tokotaha nofo totongí e taimi na'e hiki aí mo e anga fēfē hono 'ilo 'e he lenilootí kuo hiki 'a e tokotaha nofo totongí.

'Oku fiema'u ke fakamo'oni 'a e tokotaha nofo totongí 'i he 'ene tohi fakamatalá pea mo fokotu'u e 'ahó. Ko e tohi fakamatala ni 'oku 'i he malumalu 'o e tautea 'i hano fai ha loi 'ilo'ilo pau, , ko ia ai ke fakapapau'i 'e he tokotaha nofototongí 'oku tonu 'a e me'a 'oku 'i he tohi fakafuakavá.

- **Tali:** fiema'u e tokotaha nofo totongí ke fakafonu 'ae tali ki he tulí pea tenau faile 'okapau ne nau a'u ki fale kakamaau'angá. 'Oku 'ikai fiema'u ke faka'auliliki ho talí, pea 'eo lava pe ke monomono(liliu) 'amui.
- **Setifikeiti 'o e fua fatongiá:** fiema'u ke fakafonu 'a e hingoa mo e feitu'u 'a e lenilootí, pea 'ave ha tatau 'o e katoae me'a fakpepá 'oku fakahū ki he fakamaau'angá.

Kātoa e ngaahi me'a fakapepá 'oku fiema'u ke faile fakataha ki he fakamaau'angá **'i he pe kimu'a** 'i he 'aho totonu ke hiki ai 'a e tokotaha nofo totongí.

Ko e hā e me'a ke hoko atu ki aí?

Kuo pau ke siofi 'a e me'a fakapepá 'e he fakamaau'angá mo faitu'utu'uni 'okapau na'e 'i ai ha 'uhinga lelei 'a e tokotaha nofo totongí he lí'aki 'i he 'aho fakataha ki he fakamaau'angá. 'E fakahoko 'e he fakamāu'angá 'a e taha 'o e me'a 'e tolu:

- **Fokotu'u ha 'aho hopo ki he fokotu'u ni.** 'Okapau 'e fokotu'u 'e he fakamaau'anga ha 'aho fakataha fakalao, 'oku fiema'u 'a e tokotaha nofo totongí ke hā ai mo fakamatala 'uhinga na'e lí'aki ai 'i he 'uluaki fakamaau'angá.
- **Tali 'a e fokotu'ú pea fokotu'u ha 'aho fakamaau'anga fo'ou.** 'Okapau 'e tali 'e he fakamaau'angá 'a e fokotu'ú, 'e ma'u leva 'e he tokotaha nofo totongí ha 'aho fakamaau'anga fo'ou.
- **Ta'etali 'a e fokotu'ú.** 'Okapau 'e faka'ikai'i 'e he fakamaau'anga 'a e fokotu'ú, kuo pau ke hiki 'a e tokotaha nofo totongí.

Tatau ai pē ko e hā ha tu'utu'uni 'a e fakamaau'angá ke fai, 'oku **fu'u mahu'inga 'aupito** ki he tokotaha nofo totongí ke fakahā'i ki he fakamaau'angá 'a e founa ke fetu'utaki 'e ma'u ai e tokotaha nofo totongí. Fiema'u ke fakahā'i mai 'a e telefoni mo e 'imeili totonu 'a e tokotaha nofo totongí ki he fakamaau'angá, fakapapau'i 'oku lava 'o tuku ha fekau 'i he meili ho telefoni, pea fakapapa'ui 'oku fakfonu ho telefoni. 'Okapau te'eki ke ma'u ha tala mei he fakamaau'angá 'i ha 'aho taha pe ua 'osi hono 'ave 'a e 'ū me'a fakapepá, 'oku saii ke fetu'utaki mai e tokotaha nofo totongí ki he fakamaau'angá 'o vakai'i.

Ko e hā 'a e me'a 'e hoko 'okapau 'e tali 'e he fakamāu'angá 'a e fokotu'ú pea mo toe liliu 'a e 'aho ki he fakamaau'angá?

'Okapau 'oku tali 'e he fakamaau'angá ha fokotu'u ke tuku ki he tafa'aki ha tu'utu'uni pau ki he lí'aki hopó, 'oku hangē pe ne 'ikai ke fakahoko ha fakamaau. 'E toe kamata fo'ou 'a e keisi mo e toe 'uluaki ha fo'ou.

'Okapau 'oku fiema'u tokoni fakalao 'a e tokotaha nofo totongí fekau'aki mo hono tulí, te nau lava fetu'utaki ki he Eviction Defense Project (Poloseki Taukapo'i 'o e kau Tuli He Nofo Totongí) 'i he vave tahá ki he (888) 585-9638, pe ko e 'imeili 'i he evictiondefense@oregonlawcenter.org

'Okapau 'oku ke fiema'u ke talanoa ki ha loeafekau'aki mo ho'o totonú, 'oku malava ké ke ma'u 'a e ngaahi fetu'utaki ki ha 'ofisi tokoni fakalao ofi atu kiate koé 'i he <https://oregonlawhelp.org/find-legal-help>

'E malava ké ke ma'u ha fakaikiiki ki he totonu 'a e tokotaha nofo totongí, kau atu ki ai mo e ngaahi fakamatala ki he founa ngāue ki he tuli mei he fale nofo totongí, 'i he www.OregonRentersRights.org